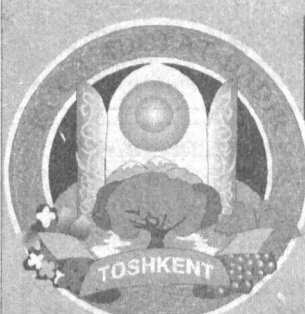




ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Газета 1966 йил 1 июлдан
чиқа бошлаган

Шаҳар ижтимоий-
сиёсий газетаси

№ 135 (9.173)

1998 йил

16 ноябрь, душанба

Сотувда эркин нархда

АДОЛАТ ҲАР ИШДА ҲАМРОҲИМИЗ ВА ДАСТУРИМИЗ БЎЛСИН



Самарқанд ва Навоий вилоятлари халқ депутатлари кенгашларининг яқинда бўлиб ўтган навбатдан ташқари сессияларида муҳокама этилган масалалар кенг жамоатчилиқда катта қизиқиш уйғотди. Шу муносабат билан Президент Ислам Каримовга Ўзбекистон телерадиокорпорацияси раиси Абдусаттор Кўчимов бир неча савол билан мурожаат қилди.

Йўлбошчимиз саволларга жавоб қайтарар экан, мазкур йиғилишларда кўтарилган муҳим маънавий-ахлоқий, сиёсий-ижтимоий муаммолар ҳақида батафсил фикр билдирди.

Қуйида шу суҳбат матни эълон қилинмоқда.

САВОЛ: Муҳтарам Ислам Абдуганиевич, кўни кеча Самарқанд ва Навоий вилоятлари халқ депутатлари кенгашларининг навбатдан ташқари сессиялари бўлиб ўтди. Жамоатчилигимиз бу анжуманларда муҳокама этилган масалалардан оммавий ахборот воситалари орқали етарлича маълумот олди, одамлар ўз муносабатларини ҳам билдирмоқдалар. Шу билан бирга, ҳар икки сессияда Сизнинг чиқишингизни кузатар эканмиз, айниқса «юртимиз бўшаётганини истардим-у, майли...» деган сўзларингизни эшитганда, журналист сифатида ватандошларимизга яна айтмоқчи бўлган қатор фикрларингиз борлигини сезгандек бўлдим...

ЖАВОБ: Ҳақиқатан, халқимиз гувоҳ бўлганидек, ҳар икки сессия ҳам кескин, танқидий руҳда ўтди. Мазкур вилоятларнинг раҳбар доираларида вужудга келган носоғлом муҳит ҳақида аччиқ, аммо ҳаққоний сўзлар айтилди. Бундай номақбул одат тусига кириб қолаётган ачинарли ҳолатлар бугунги ҳаётимиздаги ижтимоий муҳитнинг бузилишига ва аҳолининг адолатга бўлган ишончининг йўқолишига сабаб бўлмоқда. Бу фикрлар аслида амал курсидан кетаётган кимсалар учун эмас, шу вилоятларда яшаётган меҳнаткаш, адолатга ташна инсонлар, ҳаётга эндигина кириб келаётган ёшлар

учун, миллатимиз, халқимизнинг эртанги кўни ҳақида қайғуриб айтилди, десак, хато бўлмайди. Шу йиғилишларда тилга олинган маънавий-ахлоқий, сиёсий-ижтимоий муаммоларнинг баъзи бир жиҳатларини қисқача изоҳлаб ўтиш зарур, деб ҳисоблайман. Чунки улар бизнинг бугунги ҳаётимиз, олға қараб қилаётган ҳаракатларимиз билан чамбарчас боғлиқ.

Умрим давомида орттирган озми-кўпми ҳаётий тажрибаларим асосида шундай хулосага келдимки, дунёда инсон иродасини синийдиган воситалар кўп. Аммо уларнинг бирортаси ҳам амал, лавозим, мансаб каби одамзотнинг кимлигини, унинг қиёфаси ва моҳиятини яққол очиб бера олмайди. Шу хусусда кўп ўйлайман. Мансаб деганлари қандай сирли, бетизгин куч экани, нега у манаман деган, ақлли-хушли, оқ-қора таниган, тупла-тузуқ инсонларнинг эл-юрт, давлат ишонини топширган ваколатларни суиистеъмол қилишига, инсофнинг йўқолишига олиб келади, маҳаллийчилик, уруг-аймақчилик, порахўрлик, калондимоғлик каби иллатлар домига тартади? Бунинг сабаблари нимада? Бу ярамак иллат қаердан, қандай пайдо бўлади? Бу ҳундай, аянчи аҳолини қандай қилиб бартараф этиш, жамият танасига канадай ёпишган бу балодан қай тарика халос бўлиш мумкин?

Бу касаллик илдизи хонлар, беклар, қозилар,

мингбоши-ю юзбошилар ҳукм сурган олис замонларга бориб тақалади. Балки халқ эртақларидаги порахўр амалдорлар, Абдулла Қодирий тасвиридаги қишлоқдаги ботан хон мансабдорлари ёки бўлмаса Абдулла Қаҳҳорнинг машҳур «Уғри» ҳикоясида қаламга олинган воқеалар фақатгина баддий тўқима маҳсули эмасдир...

Айни чоғда тарихимизнинг турли саҳифаларини кўздан кечиришда, халқимиз маънавияти билан боғлиқ шундай маълумотларга дуч келасизки, улар ҳалоллик, ҳаромдан ҳазар, таъмағирликдан нафратланиш, камтарлик, адолатпарварлик сингари тўғулган миллатимизга хос эски олижаноб фазилатлар эканидан адолат беради. «Биронинг ҳақи», «киёмат қарз», «пешона тери», «молимардумхўр» деган сўзлар бунинг яққол ифодасидир.

Биргина мисол. Маълумки, Бобур Мирзонинг отаси Умаршайх Мирзо темирчи ҳуқмдорлардан бири эди. Бобур ўз хотираларида отасининг нақадар адолатли ва ҳалол одам бўлганини кўрсатувчи шундай маълумотни келтириб ўтади. Қай бир йили Хитойдан Фарғонага келаётган минг кишилик қарвон ўш тоғларида қор қўқини остида қолиб ҳалок бўлади. Умаршайх Мирзо дарҳол одамларини юбориб, қарвоннинг юқларини назорат остига олдирди. Эгалари ҳалок бўлган шу молларни икки йилдан зиёд эҳтиётлаб

сақлайди. Хуросон ва Самарқандга махсус одам юбориб, қарвон эгаларининг меросхўрларини даррақлиб топтиради ва уларни ўз мамлакатига қақиртириб, молларни тўлалигича қўлларига топширади. Бундай мисолларни ўқийдиган оқдод одамлар ҳаётдан ҳам қўлаб келтириш мумкин. Худога минг шуқурки, ҳозир ҳам ҳаётимизда шу эзгу тушунчалар барқарор ва устувор. Шунинг учун ҳам биз йўлимизда тўсиқ бўлиб турган, халқимизнинг, фуқароларимизнинг ҳақи равишда норозилиги ва қаҳр-ғазабига сабаб бўлаётган баъзи беъмаъни ишларни таг-томири билан йўқотиш ҳақида очик, ошқора гапиряпмиз.

Чунки замонавий дунё қарашимиз, маънавий таъомилларимиз, уф-одатларимиз, қўнималаримиз янгича асосда шаклланаётган ва шубҳасиз эртанги авлод таълим-тарбиясига асос бўладиган ижтимоий-ахлоқий қарашларимиз вужудга келаётган бугунги ҳал қилувчи паллада бу нарсаси Президент сифатида мен учун ҳам, бутун халқимиз учун ҳам низоҳатда муҳимдир.

Дунёнинг кўп-кўп мамлакатлари, жаҳон халқларининг ҳаёти, тарихи, иқтисоди, сиёсати, фалсафаси, маданияти шунинг кўрсатадики, ёвузликнинг, жумладан порахўрлик, ўғрилик, товланмачиликнинг миллати, насл-насаби йўқ. Бу офат башарият бошига битган шундай ашаддий балоки,

унинг оқибатларини оламдаги жуда кўп давлатлар, юксак тараққий толган мамлакатлар ҳам ўз ўлмиши, бугунги ҳаётда қўриб-сезиб турибди.

Биз озодликка эришган илк кунимиздан бошлаб, ўз миллий давлатчилигимизни тиклашга киришган дастлабки пайтданок ният ва муддаоларимизни бутун дунёга очик-ойдин маълум қилганмиз: мақсадимиз аниқ -- Ўзбекистонда ҳукукий демократик давлат қуриш. Инсоннинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, унинг орзу-умидларини рўёбга чиқариш учун шароит яратиш -- бош вазифамиз. Бу жамиятда **халқ ҳукмдорларга эмас, ҳукмдорлар халққа хизмат қилиши** -- асосий қоида.

Биз ана шу тамойил ва йўл-йўриқларни ҳаётимизнинг мазмун-мундарижасига айлантириш учун интиляпмиз. Энг муҳим гап шунки, бошлаган барча ислохларимизнинг пировард мақсади битта -- **адолатли жамият барпо этиш**.

«Адолат» сўзи минг йиллар давомида инсонга ҳақроқ бўлиб келган. Асрлар давомида кишилар адолат учун курашган, мислсиз қурбонлар берган.

Адолат ҳақида жуда чиройли гапирши мумкин. Адолат ҳақида жуда узоқ гапирши мумкин. Аммо гап чиройли ва узоқ гапиршида эмас, балки ҳаётда адолатни ўрната олишда.

Айниқса, раҳбар адолати, элу юртга етакчилик қилишдек оғир масъулиятни буйнига олган одамнинг адолати бугунги кунда бекиёс аҳамиятга эга. Авваллари ҳам кўп бор айтган бир фикримни яна такрорламоқчиман: **халқ оқлиққа, йўқчиликка, ҳамма нарсасида чидаши мумкин, аммо адолатсизликка чидай олмайди**.

Одил ҳукмдор, адолатли раҳбар гоёси Форобидан тортиб Алишер Навоийгача ва яна бошқа кўп-кўп мутафаккирларимизнинг улғу маънавий идеали бўлиб келган. Шарқда қадимдан жуда машҳур бўлган «Сиёсатнома» деган асарда подшоҳ, ҳоким, амир ва беклар, қозироқ, кузотнинг, замонавий тил билан айтганда, раҳбарнинг бош вазифаси **«қўю кўзларини бўрилардан муҳофаза қилиб, ҳаром қўлларни**

кесиби, ер юзини ёмонлик қилувчилардан тозалаш, жаҳонни адолат ва оқилоллик билан обод қилишдан иборат», деб кўрсатилган. Ҳар сафар шу каби ҳикматли фикрларни ўқиганимда чуқур ўйга толман. Қани эди, шу сўзлар ҳар бир раҳбарнинг, амал курсисидан ўтирган каттакич мансабдорларнинг иймон-эътиқодида айланса, деб орзу қиламан.

САВОЛ: Фикрингизни бўлганим учун узн. Сиз доимо эзгу орзу-ниятлар билан яшаш, ҳаракат қилиш деган тушунчаларни иймон, эътиқод, охираб каби тушунчалар билан ёнма-ён қўйиб мушоада қиласиз. Бунда қандай маъно бор?

ЖАВОБ: Гапингизни тушундим. Лекин мен саволнингизга жавобни саволдан бошласам. Ота-боболаримиздан қолган мана шундай доно ўғиллар, Қуръони Карим, Ҳадислар нима учун хизмат қилиши керак? Ахир улар бизга, эй бандас, сен -- одамсан, сени Оллоҳ таоло инсон қилиб яратган, шунга муносиб бўл, юриш-туришинг, хатти-ҳаракатинг, ҳаётинг инсонлик шаънига, инсонлик номига яраша бўлсин, деган фикрни англатиш учун керак эмасми?

Менинг қомил ишончим шундан иборатки, дунёда **адолат қонуни** мавжуд эканини ҳеч ким инкор этолмайди. Эртани-кечани ҳар бир инсон ана шу қонун олдида жавоб бериши муқаррар. Бунинг асло умумийлиги керак. Қолаверса, одам ўз қилган гуноҳларини, қилмишларини учун замон қонунлари берадиган жазодан қочиши мумкин, аммо охираб қалбига қочасан?

Агар одам охирабдан қўрқса, одам бўлиб яшашига интилади, одамлиги ортади. Акс ҳолда, унинг ҳайвондан даярли фарқи қолмайди. Биз анги озод жамият, ҳуқуқий давлат қуришни ўз олдимишга мақсад қилиб қўйган эканмиз, **адолат тамойилини** устувор принцип сифатида эътироф этамиз. Ва ҳеч қандай куч бизни бу йўлдан ортга қайтаролмайди. Самарқанд ва Навоий вилояти сессияларида айтилган фикрлар бунинг яна бир бор тасдиғидир.

(Давоми 2-бетда).

МАМЛАКАТИМИЗДА

● Тошкентда пул-кредит сиёсати бўйича Республика комиссиясининг кенгайтирилган мажлиси бўлиб ўтди.

● Вазирлар Маҳкамаси «Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги давлат автомобил нazorати ходимларининг масъулиятини ошириш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида» қарор қабул қилди.

● Тожикистон парламентининг сессиясида Президент И. Раҳмоновнинг Ўзбекистон Республикаси бўйича Тожикистоннинг ички ишлари алоқаси ва Ленинобод вилоятида М. Худойбердиев раҳбарлигидаги исёни қўллаб-қувватлади, деб очикдан-очик, ўйлабмасдан ва асоссиз айтиб қўйиб сўзлаган нутқи муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги Баёнот бериб, Тожикистон Президентининг эхтиросларга берилиб, ўйламай айтган гапларини қоралади.

● Австриянинг собиқ федерал канцлери, Австриянинг ҳозирги федерал канцлери Виктор Климанинг жамоатчилик асосидаги маслаҳатчиси доктор Франц Враницкий бошчилигидаги Австрия ва Германия амалий иш доиралари вакиллари билан делегацияларнинг Ўзбекистонга ташрифи бошланмоқда.

● Қўқондаги «Электромаш» акциядорлик жамиятида мижозлар эҳтиёжи ҳисобга олиниб, дазвол ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Унинг баҳоси хорижийликдан анча арзон бўлиб, ҳар ойда 1500 донга яқин шундай маҳсулот тайёрланмоқда.

● «Карвон-98» қўриқ-танловининг ғолиблари — ёш тошкентликлар Андижон вилоятининг шаҳарлари ва туманларида бўлиблар. Ўқувчиларнинг Фарғона водийсидан ўтган Буюк Ипак йўли бўйлаб илмий-билиш экспедицияси мактаб таътили пайтида уюштирилди.

● Қазақда вилояти фаолларининг бўлиб ўтган йиғилиши Республика соғлиқни сақлаш тизимини ислох қилиш давлат Дастури тўғрисидаги масалаларга бағишланди.

● Пойтахт вилояти ҳокимлигида Тошкент вилояти билан Хитойнинг Чунчин шаҳри ўртасида ҳамкорлик тўғрисидаги Меморандум имзоланди.

● Қорақўл дон маҳсулотлари акциядорлик жамиятида макарон маҳсулотларини ишлаб чиқарадиган янги цех ташкил этилди.

ЖАҲОНДА

● Ўзбекистон Республикасига ташрифи арафасида таниқли сиёсатчи, доктор Франц Враницкий Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг китобини, шунингдек, Ўзбекистон раҳбарининг ташаббуси билан Марказий Осиёда ядро қуролларидан холи ҳудудни ташкил этишга бағишланган Ўзбекистоннинг Австриядаги элчихонаси томонидан топширилган ҳужжатли фильм нусхасини Венада ташкил этилаётган Тинчлик музейига топширди.

● Туркия Президенти Сулаймон Демирел расмий ташриф билан Қирғизистонда бўлди. Туркия раҳбари ўзининг бир кунлик ташрифи чоғида Қирғизистон-Туркия университетининг ҳамда қурилиш ашёлари ишлаб чиқарадиган қўшма корхонанинг очилиш маросимида қатнашди. Шунингдек, у Қирғизистон Президенти билан ўзаро савдо-иқтисодий ҳамкорлик алоқаларини кенгайтириш масалаларини муҳокама этди.

● Бугун ГФР канцлери Герхард Шрёдер расмий ташриф билан Москвага келади.

● БМТ Хавфсизлик Кенгашнинг мажлисида ушбу ташкилотнинг Бош қотиби Кофи Аннан шов-шувли баёнот билан сўзга чиқди. Унинг сўзларига қараганда, агар ҳозир Саддам Хусейн БМТ экспертлари билан ҳамкорлигини бошласа ва жаҳон ҳамжамиятига рўй берган танглики бартараф этишга АҚШнинг ҳарбий аралашуви сиз ёрдам кўрсатса, бунга жавобан Хавфсизлик Кенгаши Ироққа нисбатан қўлланилаётган иқтисодий жазо чораларини олиб ташлайди.

● Ироқ маъмурлари БМТнинг ана шу қақирғига жавобан Хавфсизлик Кенгашнинг барча талабларини бажаришга тайёр эканлигини айтдилар.

● Афғонистондаги толибонлар мамлакат шимолида яна босқинчилик ҳаракатларини бошлаб юборишди. Авиация ёрдамида Тоҳар вилоятининг маркази Толукан шаҳрига бомбалар ташланди. Маълумки, бу шаҳар Аҳмад Шох Масъуд қўшинлари қўли остида. Шох Масъуд қўшинларининг вакили шаҳардан саккиз километр нарироқда қақшатқич жанглар бўлганини айтди.

● Россия Президентининг шу йилнинг 1 май кўни ўғирланган Чеченистондаги вакили Валентин Власов ўтган жума кўни асирликдан озод этилди.

● Ўтган шабна кўни Малайзия пойтахтида Осиё-Тинч океани давлатлари иқтисодий ҳамкорлиги ўзининг сессияси очилди.

● Эртага Халқаро талабалар кўни нишонланади. ● Кеча Бельгия халқи ўз миллий байрами — Қироллик сулоласи кўнини нишонлади.

● Франциянинг Лион шаҳрида «Интерпол» билан жаҳон божхона ташкилоти уюшган жиноятчилик қарши курашни мувофиқлаштириш тўғрисидаги битим имзоланди.

● Туркия қуроли қўчалари шимолий Ироқдаги Курд ишчи партияси маскани ҳисобланган ҳудудларга кириб боришни давом эттирмоқдалар. Юриш давомида Туркия қўшинлари Ироқнинг 30 километрик ҳудудий ичкарисига кириб бориблар. Юришда 15 минг ҳарбий, 1,5 мингдан зиёд зирхли техника иштирок этди.

● Индонезияда ҳукумат қўшинлари талабалар ва мухолифатчиларнинг намоийшларини раҳмсизлик билан бостирмоқдалар. Қурбон бўлганларнинг соғни тобора ошиб бормоқда. Кўпчилик сиёсатдонларнинг фикрича, мамлакат фуқаролар уруши арафасида турибди.

● Римда Курд ишчи партиясининг етакчиси Абдулла Аджалан қўлга тушди. «Интерпол» томонидан қидирилаётган Абдулла Аджалани турк маъмурлари биринчи рақамли террорчи деб ҳисоблайдилар. Абдулла Аджалан Италия маъмурларига мурожаат қилиб, унга сиёсий бошпана беришларини сўради. Хозир у Римдаги қасалхоналардан бирида ётибди.

● Женевада Халқаро меҳнат ташкилотининг навбатдаги мажлиси ўз ишини давом эттирмоқда.

● Хитойнинг Гуанчжоу шаҳар суди жиноятчилар судининг раҳбари Ченг Дэзонинг ўлим жазосига ҳукм қилди. Бу жиноятчи бир неча йилдан бунён полиция томонидан қидирилаётган эди. У фуқароларни ўғирлаб кетиш ва унинг эвазига ўймайгина пул ташлаб қилиш ҳамда қуроли-аслаҳа сотиш билан муносабатда бўлиб келган. Мазкур жиноятчилар гуруҳининг ана олти аъзои ҳам шундай жазого лойиқ деб топилди. Қолган 28 жиноятчи эса умрбод қамол жазосига ҳукм қилинди.

Тошкентда 13 ноябрь кўни шаҳар ва пойтахт вилояти ҳокимлари ўринбосарлари, соғлиқни сақлаш вазирлиги раҳбарлари, туман ҳокимлари, тиббий ва илмий-тежирив институтлари олимларининг иштирокида Республика соғлиқни сақлаш тизимини ислох қилиш давлат Дастури тўғрисидаги масалаларга бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди.

Йиғилиш Тошкент шаҳар ҳокими Қозим Тўлағонов бошқарди.

Кўн тартибдаги масала юзасидан Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазири Шавкат Каримов маъруза қилди.

— Биз энди давлат Дастури асосида қилинадиган ишларни белгилаб олишимиз керак, — деди вазир. — Дастур эълон қилинган, баъзи одамлар энди тиббий хизмат пулли бўлар-миш деган базоваликка тушиб қолган. Аммо бундай базоваликка сира ўрин йўқ. Қўлимиздаги маълумотлар шунинг кўрсатадики, тиббиётда давлат томонидан ажратиладиган маблағ тобора ошиб боради. Яъни давлат аҳоли саломатлигининг муҳофаза этилишини кафолатлайди. Шу билан бирга ҳусусий шифохоналар фаолиятига ҳам кенг

ўрин берилади. Бундан ташқари тез ва шифолиқ ёрдам, сил, рухий, онкологик хасталиклар, юқумли касаллик-

пайта соғлиқни сақлаш тизимини камчиликлар бор. Уларнинг баъзилари давлат томонидан ажратилаётган

Эл соғлиғи йўлида

ХАЛҚ САЛОМАТЛИГИ КАФОЛАТЛАНДИ

лар бўйича бепул хизмат кўрсатилади. Шу қатори 14 ёшгача бўлган болалар ҳамда уруш қатнашчиларига тиббий хизмат текин бўлади. Хусусий шифохоналарни ташкил этишдан мақсад ўзаро рақобатни вужудга келтиришдир. Шундагина тиббиётда сифат бундан ўрнига чиқади. Тан олишимиз керакки, ҳозирги

маблағ билан боғлиқ. Агар ҳусусий шифохоналар пайдо бўлса, давлатга қарашли тиббий муассасаларга ажратиладиган маблағ қўлайишни ёддан чиқармаслик керак.

Давлат дастуридан қўланган яна бир мақсад умумий шифокорлик тизимига ўтиш, бунда тиббий хизматнинг бирламчи звеносида ишни

такмиллаштиришдир. Хорижий мамлакатларда тиббий хизматнинг 80 фоизи бирламчи звенода кўрсатилади. Дастур асосидаги режалардан яна бири хасталиқнинг олдини олишнинг мукамал тизимини ишлаб чиқишдир. Одамлар хасталиқни нафақат жисмоний, балки ижтимоий жиҳатдан ҳам зийн эканини англашлари лозим. Шунингдек, қадрлар тайёрлаш масаласи ҳам давлат дастурининг асосий тамойилларидан. Бунда малакали ҳамширалар тайёрлаш ишига асосий эътибор бериш лозим.

Йиғилишда Тошкент шаҳар Соғлиқни сақлаш бош бошқармасининг бошлиғи М. Зиёева, педиатрия тиббиёт институтининг ректори Д. Асадов, Янгийул ҳудудий-тиббиёт бirlашмаси бош шифокори Н. Абдуллаев ва бошқалар сўзга чиқиб, Дастурни изчил амалга ошириш борасида соҳа ходимлари олдида турган вазифаларга тўхталдилар.

Абдумалик
АБДУРАҲМОНОВ.

Мулоқотлар

ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР РИВОЖЛАНАДИ

Ўзбекистон Миллий матбуот марказида аянча кўра оммавий ахборот воситалари ходимларининг Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги мутасаддилари билан очик мулоқоти бўлиб ўтди.

— Вазирлик, — деб таъкидлади Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги раҳбари Элёр Ғаниев, — ҳар бир соҳадан келиб чиққан ҳолда юртимизнинг хорижий мамлакатлар билан ташқи иқтисодий алоқаларининг изчил ривожланишига қаратилган тадбирлар мажмуини амалга оширади, давлатларо ва ҳукуматларо муҳим иқтисодий қилишувлар, шартномалар лойиҳаларини тайёрлайди, уларнинг бажарилишини назорат қилади. Шунингдек, республикамизнинг экспорт салоҳиятини ошириш, хорижий сармояларни соноатнинг муҳим тармақларига жалб этиш бўйича иш олиб боради. Бундан ташқари юртимиздаги

хорижий компаниялар ва фирмалар ваколатхоналарини аккредитациядан ўтказиш, хўжалик субъектларини савдо реестрида ташқи иқтисодий фаолият иштирокчиси сифатида экспорт-импорт операцияларини амалга ошириш ҳуқуқи билан рўйхатдан ўтказиш.

Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг асосий фаолияти — маҳсулотлар бозори конъюнктураси бўйича маркетинг тадқиқотлари олиб бориш, маҳсулотлар, хом ашё ва ускуналар микдори сифати уларнинг умумий мутаносиблиги бўйича экспертизалар ўтказиш, маҳсулотлар келиб чиқишини сертификатциялашдан иборатдир. Бугунги кунда юртимизда бўлиб ўтаётган жаҳон микросидаги курғазмалар, симпозиумлар, юбилейларнинг барчасида Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг роли бекиёсдир.

Гулбаҳор МУМИНОВА.

АДОЛАТ ҲАР ИШДА ҲАМРОҲИМИЗ ВА ДАСТУРИМИЗ БЎЛСИН

(Давоми.
Боши 1-бетда).

САВОЛ: Сизнинг шу йўналишлардаги маърузаларингиз, ҳозирги гапларингизни эшитганда табиий бир савол туғилади. Йўлимиз тайин, тараққиёт дастурида аниқ бўлса, нима учун ҳаётимизда инсон табиатидаги ўғри келмайдиган ана шундай номаъқул, эски асоратлар ҳанузгача учраб турибди?

ЖАВОБ: Биз бугун афсус-надомад билан фикр юритиб, бартараф этиш чораларини излаётган ноҳуш ҳолатни вужудга келтирувчи асосий сабаб шундан иборатки, кўп ҳолларда давлат ҳодими, давлат хизматчиси, яъни давлат ваколатидан фойдаланадиган амалдор шу ваколатни суиистеъмол қилишга интилади. Нима учун? Чунки мансабдорни ўз ҳиммат вазифасини суиистеъмол қилиши учун кутку соладиган омиллар кўп. Чунки унинг қўлида ваколат бор, куч бор. Ана шундай ҳолда нопоқ ҳодим давлатни ниқоб қилиб, моддий бойликларни тақсимлаш, ишлаб чиқариш соҳасига қўшилиш, кадрлар масаласини ҳал этиш каби но-зик масалаларга аралаша бошлайди. Бундай муҳим масалаларда давлатнинг таъсири ва амалдорларнинг роли қанчалик кўп бўлса, у шунчалик аянчи оқибатларга олиб келиши мумкин.

Бу фикрни қўллаб давлатлар таърибасида ҳам, тарихий фактлар мисолида ҳам исботлаб бериш мумкин. Ҳар бир давлат тарихида янги ижтимоий сифат ҳолатига ўтиш, афсуски, коррупция ва жиноятчилик каби жирканч ҳодиса билан биргача берган.

Бугун биз бошимиздан мураккаб бир давр -- яъни ўтиш даврини кечираётганда, эски маъмурий-бўйруқбозлик, мансабдорларнинг чексиз ҳукмронлиги замонида янги озод жамият, эркин иқтисод, демократик тузум сари қадам қўётган бир пайтда бундай қусурларнинг юзага калқиб чиқиши ҳам табиий бир ҳол. Янада сoddароқ айтилганда, эски тизим қонунлари ўз кучини йўқотиб, янги тизим, янги ҳаёт кечириш, ишлаб чиқариш, ижтимоий турмуш соҳаларини бошқаришнинг янги қонунлари ҳали тўла кучга кирмаганда, энг муҳими, одамларнинг ишнинг тафаккурини ўзгаришлар жуда секинлик билан рўй бераётгани, уларнинг янги тизим қонунларини қийинчилик билан идрок этаётгани ҳам шу каби салбий ҳолатларни кучайтирмоқда.

Бу вазиятдан чиқиш, вужудга келган аҳволни бартараф қилиш, ҳар қайси жамоа ва минтақада соғлом ижтимоий муҳит ташкил этиш борасида турли хил фикрлар билдириш мумкин. Баъзилар, ҳуқуқ-тартибот ташкилотлари, маъмурий идораларнинг кучини ошириш керак, дейиш мумкин. Яъни, текширувчилар

кўпайтириш, керак бўлса, ҳар бир мансабдорнинг ёнига биттадан назоратчи қўйиш зарур, дегувчилар ҳам йўқ эмас.

Аммо воқелик, кундалик ҳаёт шунини кўрсатмоқдаки, текширувчилар устидан текширувчилар қўйган билан порахўрлик иллоти қаймайди, аксинча, бартараф авҳ олади. Қолаверса, биз бундай даврларни бошдан кечирганимиз. Бир эсланг, шўро замонида қанчадан қанча текширувчи идоралар бор эди: давлат контролли, халқ контролли, уларнинг устидан текширадиган партия контролли. Жойларда, шаҳар-туманларда уларнинг ажирқидек тармоқлаб кетган яна кўпдан-кўп бўлимлари мавжуд эди. Бундан ташқари, райком бюралари, милиция, прокуратура, КГБ, ОБХСС...

Мана шундай тоталитар назорат муҳитида ҳам эърабонлар ўз билганидан қолмаган, порахўрлар ўз қилмишини давом эттираверган. Бундай иллатлар, айниқса, коммунист мансабдорлар орасида ўтакетган даражада авҳ олган эди.

Биз бугун турли хил назоратчилар, текширувчилар, терговчилар ва шунга ўхшаганларнинг сонини қанча қўлайтирсак, ишончим комилки, порахўрлик бартараф авҳига чиқади.

САВОЛ: Бундай ҳолатларнинг олдини оладиган, уларнинг давлат ва жамият манфаатларига етказадиган зарарли таъсирини бартараф этадиган восита борми? Бу масалада бизнинг йўлимиз қандай бўлиши керак?

ЖАВОБ: Менинг назаримда, бу муаммонинг ечимини кўйиладиганлардан иборат.

Энг аввало, бизнинг онгу тафаккуримизга, маънавиятимизга кишан бўлиб турган эски асоратлардан турли бўлган, замоннинг илгор талабларига жавоб берадиган гайрат-шижоатли, мард, инсоф-диёнатли ёшларимизнинг ҳал қўлувчи вазифаларга келиши учун йўлни кенг очиб бериш керак.

Иккинчидан, ижтимоий ҳаётда демократия талаблари ва тамойилларини тўла қарор топтириш, давлат ва давлат идоралари ишнинг демократик принциплар асосида ташкил этиш. Бунда бутун дунё таърибасида ўзини оқлаган усул -- ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижроия ва суд ҳокимиятидан иборат мустақил ўз тизимига тақсимлаш ишнинг амалда рўёбга чиқариш зарур. Жойларда ҳам ҳар қайси бўғинда шу тақсимот оғишмал жорий этилмоғи шарт. Бу учун тизим бир-бирининг ишига аралашмасдан, бир-бирини назорат қилган ҳолда фаолият олиб боришига эришиш лозим.

Маълумки, ҳар қандай жамиятда ҳам демократия қай даражада эканлигини белгилловчи камида учта мезон бор. Булар -- **халқнинг қарорлар қабул қилиш жараёнидан қанчалик хабардорлиги, ҳукумат қарорлари халқ томонидан қанчалик назорат қилиниши, оддий фуқароларнинг давлатни бошқаришда қанчалик иштирок этишидир.**

Мана шу принциплар ҳаётимиздан мустаҳкам ўрин олган тақдирдагина ҳар хил суиистеъмолликларга қарши самарали ва изчил кураш олиб бориш мумкин.

Бугун биз тўқнаш келган вазиятни тубдан ўзгариштиришнинг **яна бир муҳим шартин - бу мулк масаласини ҳал қилишдир.** Яъни мулк ўз эгасини топиши даркор. Ҳаётимизда ва ишлаб чиқаришда хусусий мулк бошқа мулк шакллари -- давлат мулки, жамоа мулки, акционерлик мулки ва ҳоказолар орасида асосий ўстувор ўринни эгаллаши керак. Қачонки, шу мақсадни тўла амалга ошира оласак, давлат мулки ҳисобидан ўғирлик, талон-тарож қилиш, ундан нопоқ йўлда фойдаланиш меҳнатсиз даромад олтириш каби беаъни ишларга чек қўйиш мумкин бўлади. Аминманки, ҳеч ким ҳеч қачон ўз мулкини ўғирламайди ёки ўз мулкига ҳиёнат қилмайди. Бу -- ақлга сиғмайдиган ҳодисадир.

Хусусий мулкдор устидан назоратчининг ҳам кeратиги йўқ. Чунки бoш назоратчи -- унинг ўзи. Қонун асосида ишласа бас, ўз вақтида солигини тўлаб бoрса, бўлди. Қанча даромад топса, топаверсин.

Муаммонинг тўртинчи ечимини шундан иборатки, биз жамиятимизда ҳақиқий маънодаги кўп партиявийлик муҳитини тезроқ шакллантиришимиз зарур. Чунки партиялар, турли хил нодавлат ташкилотлар дегани -- бу жамоатчилик дегани. Демак, кенг жамоатчиликнинг ижтимоий ҳаётдаги таъсирини, ўрни ва ваколатини, ҳуқуқини кучайтириш, унинг чинакам мустақиллигини таъминлаш лозим.

"Тафаккур" журналида эълон қилинган суҳбатда билдирилган "Қучли давлатдан -- кучли жамият сарди" деган фикримизнинг моҳияти ҳам аслида шу.

Биз адолатли, демократик жамият қурмоқчи эканмиз, бир ҳақиқатни асло ёддан чиқармайлик: **тепадан туриб, махсус фармон ёки декрет билан жамиятда адолат ва демократияни ўрнатиб бўлмайди. Бу барчанинг бирдек иштироки, биринчи навбатда пешқадам зиёлиларимиз, турли сиёсий партиялар, жамоат ташкилотлари намоёндаларининг, масъул хизматчиларимизнинг гайрати, жасорати, ақлзаковати билан рўёбга чиқадиган мураккаб ишдир.**

Бу борадаги энг муҳим ва оғир масалалардан бири шуки, демократик таъминотларнинг жорий этишда асрлар синовидан ўтган, бугунги ҳаётимиз талабларига хизмат қиладиган, танлаб-саралаб олинган миллий қадриятлар ва умумбашарий таърибаларни табиий равишда уйғунлаштири олишимиз лозим.

Масаланинг **яна бир ечимини** фикр эркинлиги, сўз эркинлиги билан боғлиқ. Жамият аъзолари ўз фикрини эркин ифода эта билиши, сўз эркинлигини ҳимоя қилиш, шу ҳуқуқларнинг амалда таъ-

минланиши учун қафолат яратиш -- бизнинг бугунги энг муҳим вазифамиз бўлиши лозим. Одамларнинг эркин фикрини ифода этувчи оммавий ахборот воситалари жамиятда ўзининг мустаҳкам ўрни ва мавқеини эгаллаши даркор.

Яна тaқрoр айтaмaн: агар жамият назоратини ташкил этoлмасaк, яъни жoйлaрдa давлат идoралaри устидaн жaмoaтчиликнинг нaзoрaтини ўрнaтишгa эришoлмасaк, бундaй нoхуш ҳoлaтларни тaг-тoмири билaн тугaтишнинг имкoни бўлмaйдигaн. Бу кaсaллик, бу бaлoгa қaрши курашнинг бундaн бoшқa йўли йўқ.

Бунгa эришиш учун эсa aвaлo жaмoaтчилик вaкиллaрининг сиёсий, ижтимоий сaвийaсини ўстириш кeрaк. Ҳар бир фуқaрo, ҳар бир инсон ўз ҳaқ-ҳуқуқини қўйи билиши вa уни ҳимoя қилaиши зaрур. **Одамларни ҳуқуқий маданият, ҳуқуқий онг, ҳуқуқий билимлар билан қуроллантириш** асосий вазифалардан бири бўлиши шарт. Токи жамиятнинг ҳар қайси аъзоси ўз ҳуқуқини, ўз бурчини ва масъулиятини пухта билмас экан, уни ҳаётий эҳтиёж сифатида англамас экан, бизнинг ислохот, янгиланиш ҳақидаги барча суъларимиз, савий-ҳаракатларимиз бесамар кетаверади.

Бугун одамларнинг дунёқараши, онгу тафаккури ишнинг ўзгариши билан шу масала билан чамбарчас боғлиқ бўлиб қолди.

Самарқанд ва Навоийда бўлиб ўтган сессияларда кутарилган масалалар муҳокамаси мен учун нақадар оғир кечганини, юрагимга нақадар қаттиқ ботганини яшириб ўтирмайман.

Шу йўналишларда ҳозир бўлган депутатлар ва иштиракчилар олдида сўзлаганда мен миллионлаб одамларимиз, бутун заҳматкаш халқимизни кўз олдимга -- келтириб, ҳаёлимда уларни тасаввур этиш гапирганимни яна бир бор таъкидлаб ўтмоқчиман. Чунки, доно, меҳнаткаш, сабр-тоқатли халқимиз оқ билан қорани ажратла олиш фазилатига эга, энг муҳими, унга тўғри йўл кўрсатилса, адолат тарозини одил ва маҳкам тутилса, ҳар қандай синовдан ёруғ ўз билан ўта олиши мумкин.

Оддий бир фермер, шифокор, ўқитувчи ё бўлмаса, Нуротанинг чекка бир қишлоғи вакиласининг мамлакат Президентига ишонч, ҳурмат билдириш билан бир қаторда минбарга чиқиб ўз фикрини эркин, дадил ифода этиши мени қувонтирди. Ана шундай дамларда умрим, борлигим мазмунини бўлган -- озод, демократик, фаровон жамият қуриш йўлидаги ҳаракатларим мева бераётганидан, тобора оммалашаётганидан, юртимизнинг энг олис жойларида ҳам ўз тарафдорларини топаётганидан кўнглим таскин топди. Шундай одамлар, шундай халқимиз бор экан, улар билан ҳар қандай қийинчиликларни, ҳар қандай тўсиқларни енгиб ўтиш мумкинлигини ҳис этиб, қучимга қуч қўшилди.

Очиқ айтиш керакки, рўй берган бу жирканч ишларнинг сабабларидан бири -- маънавият, таълим-тарбия соҳасида олиб бораётган ишларимизнинг ҳали талаб даражасида эмаслиги билан боғлиқ. Катъий ишонч билан айтиш лозимки, **маънавий бойлик -- моддий бойликдан минг бор устун.** Шу боис биз таълим-тарбия масаласига давлат сиёсатининг ўстувор йўналиши сифатида ёндашмоқдамиз. Кадрлар тайёрлаш ҳақида қабул қилинган Миллий дастур ҳам моҳият эътибори билан шу мақсадни амалга оширишга қаратилган.

Бизнинг энг катта ишончимиз, мадад-таянчимиз -- бу ўсиб келаётган ёш авлодимиздир. Тақдоран айтманки, мен ўзимнинг тақдиримни ҳам, мамлакатимиз ва мустақиллигимиз тақдирини ҳам келажагини ҳам ана шу ёшлар қиёфасида, уларнинг пок қалби, эркин тафаккури, мустаҳкам иродаси ва дунёқарашида кўраман.

Кўриниб турибдики, бизнинг мақсад-вазифаларимиз, асло кечиктириб бўлмайдиган ишларимиз нийоҳида кўп. Уларни амалга ошириш учун бутун халқимиз, жамоатчиликнинг куч ва савий-ҳаракатларини бирлаштириш зарур.

Биринчи галда соғлом фикрловчи, шу азиз Ватан қисмати ўз шахсий қисмати деб биладиган, мамлакатнинг эртаси учун бор масъулиятни зиммасига олишга қодир, жафокаш халқимиз учун, демократия ва адолат учун ўзини бахшида этадиган, фидойи, изланувчи ёш авлоднинг бошини қўвиштириш, унинг мақсад ва интилишларига қанот бериш зарур.

Агар биз замон билан ҳамнафас яшамокчи бўлсак, дунёдаги бошқа халқлар, бошқа миллатлардан кам бўлмаслиқни, аксинча, улар билан тенг, эркин, ҳамкор бўлиб умр кечиришни истасак, фарзандларимизнинг бахту қамолини кўрмоқчи бўлсак, ҳаётимизда адолат, фаровонлик, маънавий собитлик қарор топишни хоҳласак, йўлимизда дуч келиб, улуг ва эзгу ишларимизга ҳалал бераётган турли иллатлардан ҳалос бўлишимиз, уларга қарши қатъий, саботмонат, жасорат билан биргаликда кураш олиб боришимиз шарт.

Биз орзу қилаётган фаровон, озод ва обод ҳаётга эришишнинг асосий шартини шуки, унинг қонун-қоидаларига, талабларига бўйсуниб, рия қилиб яшаш керак. Акс ҳолда умминсоний тараққиётнинг катта йўлидан четга чиқиб, яна ўша оғир муаммолар гирдобидида қолиб кетиш ҳавфи бор.

Нақадар аччиқ бўлмасин, бу -- ҳаёт. Бу -- ҳақиқат.

Бугун замон барчамиздан мана шу саволларга жавоб кутмоқда. Буни ҳаммамиз теран англашимиз ва унга муносиб жавоб беришимиз керак.

Тошкент шаҳар қасаба уюшмалари кенгаши йирик жамоат ташкилотлари ҳисобланади. Унинг таркибиде 18 та тармок қасаба уюшма қўмитаси бўлиб, ўзининг сафларида 3300 дан ортик бошлангич қасаба уюшмаси қўмитасини бирлаштиради. Қасаба уюшма аъзоларининг сони -- олти юз мингдан ортик кишини ташкил этади.

Ҳуқуқий, демократик давлат ва фуқаролар жамиятини барпо этишда қасаба уюшмаларининг ўрни қандай бўлиши керак? Уларнинг фаолиятида юз бераётган ўзгаришлар, амалга оширилаётган тадбирлар, қўзғалangan режалар нималардан иборат? Жамоатчи муҳбиримиз бу ҳақда пойтахт қасаба уюшмалари кенгаши раиси Мирзохид Мирмахмудович СОДИҚОВ билан суҳбатлашди.

Ҳуқуқий, демократик давлат, фуқаролар жамиятини барпо этишда эскича қараш, қолиплардан бутунлай воз кечиш -- давр талабидир. Мустақиллиқнинг ҳуқуқий, иқтисодий-ижтимоий, маънавий асосларини мустаҳкамлаш учун жамиятнинг ҳар бир аъзоси ислохотлар инсон манфаати, унинг олий мақсадлари, порлоқ келажағимиз учун қизмат қилишини англаши, кишилар онгига ижобий ўзгаришлар ясаши ислохотларнинг катта ва муҳим талабидир.

Мухтарам йўлбошчимиз "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: ҳавфсизликка таҳдид, бар-

ҳамкорлик ва шериклик - муносабатларнинг муҳитини яратишдир.

Бозор муносабатлари шароитида мулкчиликнинг турли шаклларининг юзага келиши меҳнат ҳаётларининг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ҳаётида ўзининг муайян таъсирини кўрсатади. Меҳнатқашларнинг ижтимоий-иқтисодий манфаатлари ва қонуний ҳуқуқларини қатъий ҳимоя қилишда жамоа шартномасини тўтган ўрни муҳимдир. Корхоналарнинг ҳиссадорлик жамиятларига айланиши, мулкдорлар синфининг юзага келаётганлиги ишга янги ёндоғишнинг талаб этиди. Бу ўринда жа-

Қасаба уюшмалари ЗАМОН ТАЛАБЛАРИ РУҲИДА

қарорлик шартлари ва тараққиёт қафолатлари" асарида ўқидиб айтганларидек, "Фақат билимни, маърифатни жамиятга демократик тараққиётнинг барча афзалликларини қадрият олиниши ва аксинча, билимни кам, оми одамлар авторитаризмин ва тоталитар тузумни маъқул қўришни ҳаётнинг ўзи ишончли тарзда исботламоқда."

Шу боис ҳам жамиятимиз ўз келажагини фақат фуқаролар онгига мустаҳкам ришта отган юксак маънавий қадриятлар орқалигина тасаввур қилмоқда.

Жаҳон амалиётдан маълумки, жамиятда жамоат ташкилотлари таъсирининг кучайиши, уни ривожлантирувчи ижтимоий-сиёсий, иқтисодий қонунга айланиши ҳуқуқий, демократик давлат, фуқаролар жамиятини ҳаракатли белгилардан ҳисобланади. Бу борада қасаба уюшмалари жойлардаги "қамолот", "Нуроний", "Маҳалла" каби бошқа жамоат ташкилотлари билан мустаҳкам алоқаларни ўрнатиши, муштарак мақсадлар йўлида ишларни бажаришда тадбирларни аввалдан режалаштириш, мувофиқлаштирган ҳолда амалга ошириш, айна мудоаодир, Жумладан, қасаба уюшма ташкилотлари белгиланган ишларни ўз ҳудудидида маҳалла қўмиталари билан бевосита ҳамкорликда амалга оширомоқдалар.

Бу ўринда "Машинасозлар" маҳалла қўмитасининг "Тошқилиқош" қасабақўми билан олиб бораётган ибратли ишлари эътиборга лойиқдир. Жумладан, жорий йилда қорхона қасабақўми маҳалла қўмитаси, "Тошқилиқош" АЖнинг маданий ахборот маркази, "Олтин мерос" халқаро хайрия жағфармаси, А. Қодирий номидаги Тошкент Давлат маданият институти билан ҳамкорликда "Оила ва ёшлар маънавияти" мавзусида илмий анжуман ўтказилди.

Шунингдек, қасабақўм, маҳалла қўмитаси, Ҳамза тумани ҳокимлигининг ташаббуси билан Ҳамза тумани прокуратураси, Республика ички ишлар вазирлиги, суд органи ҳодимлари иштирокда ҳуқуқий масалалар бўйича жонли мулоқот ўтказилиб келинмоқда.

Бундай анжуманлар, тадбирлар, Оила йилида қилишлар, айниқса, ёшларнинг маънавий қамолоти, ҳуқуқий билиминини юксалтиришга хизмат қилиши билан қимматлидир.

Қасаба уюшма қўмитаси расмининг меҳнат жамоасида тўтган ўрни қандай? Қасаба уюшма қўмитаси раҳбарининг қорхона, ташкилот, муассасанинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ҳаётида муносиб оғури-эътибор, мавқеига эга бўлиши нималарга боғлиқ?

Юксак ишонч, оғури-эътиборга машаққатли меҳнат аъзагигагина эришиш мумкин. Қорхона, ташкилот, муассасанинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ҳаётида қасаба уюшма қўмитаси меҳнат жамоасида қандай мавқега эга бўлиши унинг салоҳияти, иш юритиши, зарур хислатлари, инсоний фазилатларига боғлиқдир. Қўлнинг беҳ бармоғи бир хил бўлмаганда, афсуски, қасабақўмларнинг таъсир кучи ҳам турличадир. Қасабақўм раиси қандай бўлиши керак? Аслида эса унинг ички олами ва жамоада ўзини тутishi қандай?

Қасабақўм раиси -- амал эгаси эмас. У меҳнат аҳлининг қонуний ҳуқуқларини ҳимоя қилишда ишонч билдириб сайланган ваколатли вакили бўлиб, масъулиятини чукур сезган ҳолда қатъий билан меҳнат қилдиган етакчиси бўлиши шарт.

Қасабақўм раиси меҳнат аҳлининг меҳрини қозониб, дўсти бўлганча, уларга сардор бўлишдек масъулиятни вазифани бажаради. Меҳнат аҳли ва маъмурият кўз ўнгига қасабақўм раиси қасаба уюшма ҳаракатининг жонли тилмоси сифатида гавдаланади. Унинг барча хатти-ҳаракатлари, қамчилик, ютуқлари, инсоний хислатлари, ишга муносабати, билим ва таърибаси жамланиб, меҳнат жамоасидаги мавқеи, оғури-эътиборига қараб, қасаба уюшма ҳаракатида баҳо берилади. Қасабақўм раиси билимдонлиги, салоҳияти билан шахс даражасига қўтарилиб; жамоада ҳурмат қозонганча маъмурият олдида муносиб эътиборга сазовор бўлади. Бундай етакчи билан маъмурият ҳам ўзаро ҳурмат, тенглик асосида муштарак мақсадлар йўлида ҳамкорлик қилади.

Мулкчиликнинг турли шакллари ҳуқуқий ҳаётда қандай таъсир кўрсатади? Қасаба уюшма ташкилотлари фаолиятининг самарали бўлиши учун нималарга эътибор бериш керак?

Қасаба уюшма ташкилотларининг фаолияти самарадорлигини оширишнинг энг асосий тамойили иш бeрyчи ҳужалик раҳбарлари билан ишловчилар вакили -- қасаба уюшма ташкилоти ўртасида ўзаро ҳамжихатлик,

меҳнат шартномаси ҳақида тўхтаб ўтиш жоиз. Жамоа шартномасини пухта ишлаб чиқиш, унинг барча бўлимлари, бандларига тўлиқ амал қилинишини таъминлаш учун ўшбу ҳуқуқий ҳужжатни янада такомиллаштириб, ҳиссадорлик жамияти бошқаруви раиси, ҳиссадорлик жамияти қузатув кенгаши раҳбари ва қасаба уюшма қўмитасининг раиси ўртасида ўч томонлама тарзда тузиш мақсадаги мувофиқдир.

Чунки, жамоа шартномаси шартларининг изчиллик билан ҳаётга тадбиқ этилишини назорат қилиш, унинг ижросини биргаликда таҳлил этиш, масалани яқка ҳукмронлик, итоаткорлик билан эмас, коллегиял равишда демократик тамойиллар асосида ҳал этиш имконияти туғилади.

Меҳнат аҳлининг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш борасида қай этилиши лозим бўлган вазифалар ҳақида тўхталиб ўтсангиз.

Олдимиздаги асосий муаммо ва вазифалардан бири ҳорижий мамлакатлар сармояларини ҳамкорлигида ташкил этилаётган қўшма қорхоналарда ишловчи меҳнатқашларнинг ижтимоий ҳимояси масаласидир.

Афсуски, уларнинг қўлчилигида қасаба уюшма ташкилотлари йўқ, уларни тузиш учун ҳаракат ҳам сезилмайди. Қўшма қорхоналардаги меҳнатқашларимиз эса атрофдаги қорхоналарга нисбатан яхшироқ шартлар ва баландроқ иш ҳақига қизиб, қасаба уюшма ташкилотининг аҳамиятини ўнгиб қўйишга интилади. Бундай қорхоналарда ҳам қасаба уюшма ташкилотлари тузилиб, меҳнатқашларнинг қорхона фаолиятидан манфаатдорлиги томонларини тушуниб етишларига, иш ҳақи ва бошқа эҳтиёжларини даромад дорасидан келиб чиқиб тўғри белгиллашга эришмоқ керак.

Бозор муносабатлари шароитида қасаба уюшма ташкилотлари мулкчиликнинг шаклидан қатъий назар ўз мавқеини сақлаб, ривожланиб бораётганлиги ҳақида қатор мисоллар мавжуд. Жумладан, "Ўзқабель" давлат акциядорлик жамиятининг Россия билан тузилган "Спектр" қўшма қорхонасида қасаба уюшма ташкилотининг ўз ўрини сақлаб қолганлиги ва иш бeрyчи билан ҳодим ўртасидаги меҳнат муносабатлари жамоа шартномаси орқали амалга ошганлиги, ҳодимлар тегишли барча ҳуқуқ ва зарур имтиёزلардан фойдаланаётганлиги қасаба уюшма қўмитасининг фаолияти нечоғли аҳамиятга эга эканлигини кўрсатади.

Бозор муносабатлари ишга тадбиркорлик билан қиришишни талаб этади. Меҳнат аҳлининг соғломлаштириш ва дам олишини ташкил этишда қасаба уюшма ташкилотлари билан алоқа олишнинг қўшма манфаатлари, амалга ошириладиган ишлар ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз.

Меҳнат аҳли ҳамда уларнинг дам олиши, соғломлаштиришни ташкил этиш борасида қорхона ечимини қўллаган мамлакатлар мавжуд. Қорхоналарнинг айрим раҳбарлари молиявий қийинчиликларни баҳона қилиб, меҳнатқашларни соғломлаштириш маскани бўлган санаторий-профилакторийларни сотиб юборишга ёки бошқа соҳага ўтказиб, юборишга интиломоқдалар. Бозор муносабатлари ишга эскичага бир қўлида эмас, тадбиркорлик билан, оқилона ёндоғишнинг талаб этиди.

Мулкчиликнинг шакли ўзгаришидан қатъий назар "етти ўлчаб бир кесган" ҳолда ишга ишланувчилар билан қиришиш туфайли меҳнат аҳлининг мулк бўлган шинам шифохоналарини сақлаб қолишга эришиш даркор.

Болалар соғломлаштириш оромгоҳларида дам олиш мавсуми туғатганда, унинг мол-мулк қилиниши тўлиқ сақлаш, талон-тарож бўлишининг олдини олиш учун оромгоҳи бошқарувининг доимий ишлари ва оромгоҳдаги барча мол-мулк, товар-моддий бойликлар учун жавобгарлиги ҳужжат асосида расмийлаштирилиши керак.

Жамиятда ҳуқуқий асосда юзага келаётган мулкчилик муносабатлари шароитида қасаба уюшмаларининг мавқеини ошириш, хусусий жамоаларда ишлаётган меҳнат аҳлининг ижтимоий ҳимояси ҳамда уларнинг дам олиши, соғлигини сақлаш, қасаба уюшма ҳодимлари, фаолларнинг ҳуқ

Маълумки, йилдан йилга иккисодий ривожланиш суръатлари тезлашиб, халқ турмуши фаровонлашиб бормоқда.

Бунинг натижасини шахримизнинг йилдан йилга куркяллашиб, ободонлашиб боришига тўй, хашамларнинг кўплаб ўтказилишида кўриш мумкин.

Лекин моддий ривожланиш ўз йўлида маънавий тараққиётга ҳам йўл очди. Одамларнинг маънавияти ортадан сари тўй, хашам, маърака, маросимлари ўтказиш ақл-идрокка, тарихий аъёнларга таяниб олиб борилиши лозим эди. Амалда бунинг акиси бўлган. Тўйларимиз мураккаблашиб, кўп харажатли бўлиб бораётти.

Келин-куёв учрашувга чиқиб, келин куёвга ёқса қимматбаҳо совға бериши, фотиҳага кўплаб тоғора қилиб, 4-5 киши бўлиб бориш, никоҳдан ўтиш жараёнида кўплаб хорижий нуфузли машиналар, сураатта оладиган камералар, никоҳдан ўтилгандан кейин ресторандарда нишонаш, гуруҳ бўлиб суратларга тушиш маросимлари ўтказилаётган бўлди.

Тўй маросими ҳам эрталаб ош бериш, кечкурун ресторанда тўй маросимини ўтказиш, уч-тўрт гуруҳ созанда, хонандаларни таклиф қилиш, кўплаб пул қистириш, пул сочиш каби тарихан бўлмаган аъёнлар пайдо бўлди.

Ош бериб, дастурхон ёзиб, нозу неъматларини қўйиш бу бамисоли уммонда сузиб юрган айббергининг кўриниб турган учидек. Айббергининг сув остидаги қисми унинг энг катта қисмини ташкил қилганидек, тўйларнинг кўзга кўринмас харажатлари ҳам ошиб-тошиб кетаяпти. Масалан бир неча ўн жуфт оёқ қийимлари, ички, устки қийимлар қилинади. Булар фақат қувё, келинга эмас, балки уларнинг ота-оналари, ака-ука, опа-сингил, тоғ-амакиларига ҳам қилинади.

Тўйдан сўнгги жараёнлар ҳам кўпайиб кетган. Булар келин салом, қувё оши, қудда қақириги, катта ҳайит, кичик ҳайит, йўқловлар.

Бола туғилиши билан бўладиган маросимлар ҳам мураккаблашиб кўп чиким бўлиб кетган.

Орзу-хавас, ният яхши. Инсонга куч, келажакка умид, ишонч беради. Лекин жамиятда бўлаётган жараёнлар таҳлил қилиб кўриб, уларнинг қайси бири тўғри, қайси бири нотўғри эканлигини жараёнлар қаердан, нима учун келиб чиқаяпти, уларнинг оқибати нима бўлади, деган саволлар келиб чиқади. Бу саволларга жавоб бора, албатта, чунки ҳеч қандай воқеа, жараён ўзидан ўзи бўлмайди ва тасодифан рўй бермайди.

Хар қандай воқеа, ҳодисани инсон ёки табиат ҳаракатга келтиради. Ҳаётдаги ижтимоий воқеаларни шаклсиз инсон келтириб чиқаради, амалга оширади.

Хаддан ташқари тўкин-сочинлик, дабдаба билан амалга оширилаётган тўй-маъракаларнинг келиб чиқиши сабаби нима ва уларни ким келтириб чиқараяпти, деган савол ўз-ўзидан келиб чиқади. Бинобарин ҳар ким ўз имкониятидан келиб чиқиб тўй, маърака ўтказсади. Лекин хаддан зиёд тўкин-сочин, ортиқча дабдабали тўй маросимларни кўп пул топадиган одамлар ўтказишди. Айнан улар биринчи бўлиб янги маросимлар ўйлаб топадилар, мода яратадилар. Қолган аҳоли уларга эргашиб, уларнинг қилган ишларини ошириб бажаришга ҳаракат қилиди. Ҳўш, бойлик қаердан келади, деган савол туғилади.

Ҳозирги замон бойлари кўп ҳолларда бойлиқни меҳнатсиз пул топиши йўли билан, яъни фэйри-қонуний тижорат, пора олиш йўли билан топадилар.

Маълумки, ойлик иш ҳақи бюджет ҳисобигами ёки хусусий корхонами ягона тариф сеткаси асосида белгиланади. Ягона тариф сеткасининг би-

ринчи босқичига кўра ойлик 1100 сўм, 22 босқичники 6600 сўм. Солиқ чиқарилиб ташланган маблага дабдабали тўй қилиб бўлмайди.

Тадбиркорликни олсак ҳам 1 сўмлик товар маҳсулоти ишлаб чиқариш учун сарф-харажат, солиқлар 92-95 тийинни ташкил қилади. Бу дегани 1 сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариб ёки 1 сўмлик хизмат кўрсатиб 5-8 тийин соф даромад олиш мумкин. Соф даромаднинг бир қисми техника сотиб олиш учун, бир қисми ижтимоий масалаларни ҳал қилиш учун, яна бир қисми мукофот фондини ташкил қилишга йўналтирилади.

Тадбиркор бир ойда 1 миллион сўмлик маҳсулот чиқарса ўрта ҳисобда 65000 сўм соф даромад олади.

Фармон ва ижро

ДАБДАБАЛИ ТҶЙ-ХАШАМЛАР, МАЪРАКАЛАРГА ЧЕК ҚҶЯЙЛИК



Шу соф даромаднинг 10 минг сўми тадбиркорга теккан тақдирда ҳам қўлига 5500 сўм олади. Бу пул билан ҳам хашаматли уй қуриш, хорижий нуфузли машина олиш, дабдабали тўй, маърака ўтказиш мумкин эмас. Дабдабали тўйга қаманда 5-6 миллион сўм харажат қилинади.

Дабдабали тўй, маъракаларни қилувчилар кўпроқ фэйриқонуний равишда пул топувчилардир. Бировлар мансабларини суиистеъмол қилиб, бировлари қалбаки маҳсулот чиқариб сотиб, яна бировлари рўйхатдан ўтмаган кичик корхона, дўкан очиб, тадбиркорлик билан шуғулланиб, давлатга солиқ тўламай ҳаром пул топадилар.

Ҳўш, ана шундай дабдабали тўй, маърака ўтказишдан мақсад нима? Аввало ўз бойлигини, куч-қудратини намойиш қилиш. Кейин халқ орасида сохта ҳурмат орттириш. Лекин улар дабдабали тўй, маърака ўтказиб халқ олдида обрў-ҳурмат орттириш эмас, ўзларининг нопок йўл билан пул топиб, ана шу уларга ботиб ботиб гуноҳ келтирадиган ишларни қилиб, халқ нафратига уяраётганларини нахотки билишмасе? Нахотки улар «камтар бўлишлик», «қизларнинг се-пи қанча кам бўлса, қизнинг шунча бахти бўлиши» тўғрисидаги ҳадисларни билишмасе.

Улуғ соҳибқирон Амир Темур бо-бомиз ҳам ўғилларини уйлантиришда 40 кун ночор, бева-бечораларга ош бериб, кейин камтарона тўй қилган эканлар.

Исломот одоби бўйича ҳам бой-бадавлат бўлиб кетган инсон ортиқча пулни ночорларга, камбағалларга, кейин кўприк, йўл қуришга, мадраса ва бошқа аҳоли кўп вақт фойдалан-либ мамнун бўладиган ишларга сарф қилсалар савоб ҳам катта, ҳам узоқ муддатли бўлар экан. Муқаддас Куръони Каримда ҳам Оллоҳ йўлига, ўз жонининг омонлигига хайр-аҳсон қилиш тўғрисида кўплаб оятлар бор-ку. Нега улар Оллоҳнинг айтганини қилмай, бўйниларига гуноҳ ортади-ган ишларни қилдилар?

Ота-онани тирикчилигида рози қилиб, дуосини олмай, оламдан кўз юмганларига кўплаб одамларни такли-ф қилиб маъракалар ўтказадиган-лар ҳам кам эмас. Бундан на фойда!

Юзлаб, минглаб одамларни чор-лаб тўй-томоша, маърака қиладиган-ларни пул топиб, ақл толмаган дей-иш мумкин.

Ахир пулни кўплаб топадиган одамлар, нахотки уни сармоёга

айлантириб завод, фабрика қуриш, тадбиркорликка ишлатмай, бекорга сочсалар.

Халол пешона тери билан пул то-падиган инсон ҳеч қачон бундай ақл-га тўғри келмайдиган ишни қил-майди.

Ҳозирги пайтда кўплаб одобсиз-лик, тарихий, тўй-маъракаларни ўт-казиш аъёнлардан четга чиқиш шў-ро давридаги таълим-тарбиянинг оқибати деб ўйлайман. Одамларни ахлоқ-одобга чақариш лозим бўлиб қолди.

Ҳаммадан ачинарлиси шуки, кўп-лаб жамоат ташкилотлари бўлатуриб, бирортаси ҳам вазиятни таҳлил қи-либ, кундан кунга авж олиб бораёт-ган дабдабали тўй, маъракаларни тартибга солиш тўғрисида ўйламаган. Бу камчиликка республикамиз Президенти эътибор бериб, Фармон чиқаришга мажбур бўлди-лар.

Президентимиз Фармо-ни тўй-маъракаларни ўтказишга қарши эмас. Тўй-маъракалар тарихий аъён-наларга мос, камтарона, иззат-ҳурмат руҳида ўткази-лса бунга ҳеч қим қар-ши эмас.

Тўй-хашамлар катта тарбиявий аҳамиятга эга, чунки тўйларда катталар билан биргаликда бола-лар, ёшлар ҳам қатнаша-дилар. Катталардан одоб-ахлоқ ўрганадилар. Агар тўй-томоша аъёнадан четга чиқса ёшлар бузила-дилар. Кўп ҳолда столга қўйилган ичкиликлардан ҳам болалар татиб кўра-дилар.

Тўйларда овоз кўчайтир-гич қўйиш одат тусига кирган. Тўйхо-нада ўтирганлар тўйдан қўлоқлари битиб қарахт бўлиб кетсалар, ён ат-рофдагилар эса то ашула тўхтагунча безовта бўлиб ўтирадилар.

Президентимиз Фармонида таъкидланганидек, давлат идорала-рида ишлаб туриб «Бундай хунук одатларга берилган давлат хизма-тидаги баъзи ўзини йўқотган, лаво-зимини суиистеъмол қилаётган раҳ-барлар», аввало давлатнинг, бошқа ҳалол хизмат қилётганларнинг об-рў-ҳурматида катта пугур етказаят-тилар.

Давлат идораларида ишловчи мансабдор шахслар вазифасидан қатъий назар, ўзларининг ахлоқ-одо-би, камтарлиги, гап-сўзи, юриш-тури-иши, тўй ва бошқа маросимларни ўтказишда барчага ўрнак бўлишлари лозим.

Агар шу хислатларни намойиш эта олмасалар давлат идораларида иш-лашларига ҳақлари йўқ. Давлат идо-раларига ишга олинадиган ходим-ларга нисбатан қўйиладиган талаб-ни кўнайитириш, уларни тарбиялаш масаласига катта эътибор берили-ши керак чоғи. Давлатнинг обрў, ну-фузига пугур етказишга ҳеч қимнинг ҳаққи йўқ!

Республикамиз Президентининг 1998 йил 28 октябрда эълон қилин-ган Фармонида «Замон талабларига мос, халқимизнинг қарашларига му-вофиқ келадиган янги, намунавий аъёнларни ташкил қилиш ва жо-рий этиш» топиридиган. Янги аъён-ларни ишлаб чиқиб жорий этишда аҳоли маънавиятини оширишга те-гишли тадбирлар билан бирга олиб борилса самарали бўлади деб ўйлай-ман. Умуман ҳар қандай бачканалик, камтарликдан чекинши — бу маъна-вият, маданиятнинг етарли эмасли-гидандир.

Президентимиз Фармонини қатъиятлик, изчиллик билан амал-га ошириш лозим. Камтарона ўткази-лган тўй-маъракаларни намуна қи-либ кўрсатиб, дабдаба билан ўтади-ган тўйларни халқ орасида мухока-ма қилинса, муносабат билдирилса, фойдадан холи бўлмасе керак. Энг муҳими порахўрлик, фэйри қонуний йўллар билан пул топувчиларга қар-ши қонуний йўллар билан кескин ку-раш олиб бориш керак. Вазият шу-ни тақозо қилаяпти.

Саид САЛИМОВ,
Республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик марказининг Тошкент шаҳар бўлими раҳбари, профессор.

Маҳалла тўғрисида тўб аҳоли ижтимоий ва иқтисодий ҳаётини тартибга солиш, ижтимоий қадриятлар ҳурмат қилиниши, ўзаро муносабат одобини таъминлашнинг алоҳида қоидалари сақланиб қолди. Бу эса жамият олдидаги мажбурият ва зим-мадони масъулият сўзсиз бажарилишининг кафолатидир.

Ислом КАРИМОВ.

Дарҳақиқат, маҳал-лалар равнақи — бу эл-юрт равнақи, обод-лигидир. Мана, ҳаёти-мизда тутган ўрни ва мавқеи тобора ортиб бораётган, фуқаро-ларнинг ўзини ўзи бошқариш органи ва-колатини олган ма-ҳаллалар оқсоқоллари ва уларнинг маслаҳат-чилари сайловнинг ўтказиш мудири ҳам ақинлашиб қолди. Шу йилнинг ноябрь-дека-брь ойларида бўлади-ган фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органи-лар раисларининг (оқсоқолларининг) ва улар маслаҳатчилари-нинг ваколат мудири тугаши муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгашининг қарорига мувофиқ ўт-казиладиган сайлов-ларда, ўйлашимизки, юртимизнинг энг жон-қуяр, фидойи, ўзгалар ташвишига ҳамдард ва билимдон киши-лари халқ томонидан сайланадилар.

Қуйида шахримиз-даги тартибли, ақил ва баҳамжихат гўша-лардан бири — «Қўш-қинор» маҳалласида замон билан ҳамна-фас равишда амалга оширилаётган ибрат-ли ишлар, фойдали тажрибалар билан та-нишасиз.

ҚУЗНИНГ илиқ кунлари-дан бири. Кечки пайт. Тўқ-қиз қаватли уйнинг олдида одамлар давра бўлиб, тик оёқда турибди. Эраклар, аёллар, ёш-аянглр.

Ўртада маҳалла оқсоқо-ли Муҳаммаджон ака гап бошлади: — Биродарлар, Сизлар билан гаплашадиган гап бор. Бу уй сизларники. Одамлар уйнинг ахволига қараб эгасига баҳо бера-ди. Шундайми? Хонадонла-рингиз ичкарисига ҳақида га-пирмайман. Лекин бинони-нги ташқариси яхши эмас. Биринчи қаватдаги эшик-ларни қаранг. Болалар осил-ли ўйнагани учун ошк-мошқилар чиқиб кетган, эшик қопламалари қўчган, баъзи жойлари ўпириб олинган. Бу омон бўлгур болаларимизнинг иши. Улар ҳали ёш. Фойда-за-рарни билмайди. Уларга ўргатиш, тушунириш ота-онанинг вазифаси. Бу ях-ши иш эмаслигини ўқир-сак, болалар тушунади, бундай қилмайди.

Ийгинда бино орастали-ни Сиддик ака Мираҳмедов ма-ҳалланинг кекаси. Шерари тўқ-сонга яқин. Уруш қатнашчиси. Кўпни кўрган, доно одам. Ёш-ларнинг маслаҳатчиси.

Ҳабибулло Бекматов — моҳир ошпаз. Хўшоовоз хо-нанда (ёшлигида ёқимли қў-шқилари билан қўшқилини баҳраманд қилган).

Мираҳмад Иноғомов — тиббиёт ходими. Узоқ йиллар шифокор бўлиб ишлаган. Абдулқайи Шокаримов —

ги, атроф тозаллиги ҳақида гап бўлди.

Шундан кейин маҳаллада хашар уюштирилиб, дам олиш кунлари ариқ ва йўлак-лар тозаланди. Тарвақайлаб кетган дараклар буталаб, гулзорлар тартибга келтирил-ди. Маҳалла озода, бинолар ораста. Кўрган одамнинг баҳ-ри-дили очилди.

йўл қурувчи. Маҳалла ҳўжа-лиги бўйича мутасадди. Қоп-қора мўйлови ўзига ярашган ҳалол, меҳнаткаш, беғубор инсон.

Араб Қурбонов — ис-теъфодаги полковник. Халқи-миз тарихи билимдони. Эл-сева инсон.

Хуллас, маҳаллада бундай аjoyиб инсонлар кўп. Улар-ни санашдан мақсад маҳал-лада турли касб ва соҳада хизмат қилган ва қилаётган ҳамма касб эгалари борли-гини таъкидлашдир.

Маҳаллада яна бир аjoyиб инсон ҳақида икки оғиз маълумот бермасак бўл-мас. Бу баланд бўйли, ҳазил-ни яхши кўрадиган Ҳошим ота Ориповдир. У киши фа-шистларга қарши урушда не-не оғир кунларни бошидан кечириб, омон қайтиб келган.

Хуллас, ҳозир Юнусо-даги «Қўшқинор» маҳалла-си деса ҳамма билади. Яқинда маҳаллада яна бир ибратли воқеа бўлди. Тўйхонага уч юзга яқин одам тўпланди. Президен-тимизнинг 1998 йил 28 ок-тябрдаги тўй-маъракаларни ич-камлаштириш, камтарона тарзда ўтказиш борасида-ги Фармонлари юзасидан қизгин фикр-мулоҳазалар бўлди. Олий Мажлис Кен-гашининг «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи-ларида сайлов ўтказишни ташкил этиш тўғрисидаги қарори юзасидан таклиф-лар билдирилди.

Шундан кейин маҳалла-даги 15 нафар болага минг сўмдан пул ўтказилган омон-дат дастурхонлари топи-рилди. Бу болалар Нарвўз ва Мустақиллик байрамла-рида шеър, бўйқайтиб, рақсга тушиб қўшқиларга фэйз киритган эдилар. Ҳа-қиқат маҳалладаги байрам-да Юнусода тумани хоки-ми ва «Конструктор» илмий-ишлаб чиқариш бирамла-сининг бош директори, Олий Мажлис депутати Аб-дували Фуломмаҳмудов ҳам иштирок этган эдилар. Ҳа-қиқат Фуломмаҳмудов бий-рон ва доно ёшлар истеъдо-дига қўйил бўлиб, уларга узоқ умр ва камол тилаб, ҳар бирига минг сўмлик омонат ажратилишни айтган эди. Ҳа, ваъда амалга ош-ди. Бошлангич синфда ҳо-зир таълим олаётган бола-лар ўн олти ёшга етганда бу пулни оладилар.

Ҳа, ёш истеъодлар ке-лажакнинг ўйлаб, шундай саховат кўрсатаётган ишби-лармонлар омон бўлишсин. Шаҳримизда мана шундай ақил, обод маҳалларга кў-пайверсин. Зеро, Ватан ич-ра Ватан бўлиши тинч, фэйзли маҳаллаларда ис-тикомат қилувчи аҳоли то-монидан буюк келажаги-мизнинг пойдеворлари яра-тилмақда.

Маъруф ЖАЛИЛ.

Учрашувлар

ТАПАБАЛАР ҲУЗУРИДА

Тошкент ирригация ва кишолқ хўжалиги-ни механизациялаш муҳандислари институ-ти таркибидagi 2-умумтехник лицей-интер-натда «Жаҳон адабиёти» журнали таҳрири-ти талабалар меҳмони бўлди.

Маънавий ва маърифий ишлар бўйича директор ўринбосари Нурмухаммад Туркмонов учрашувни очар экан, янги замон ёшларининг маънавий жиҳаддан камол топишида Ўзбекис-тон матбуотиининг роли кун-дан-кунга ортиб бораётган-лигини таъкидлади.

Журнал бош муҳаррири, профессор Озод Шарофидинов талабаларга Ўзе-бекистон мустақиллигининг шарофати, келажак ҳусу-лсиза тўлқинлигиб таъриб, аввало бу мустақиллиқни қон-кечажак тақдир ишлар қўлида эканлигини алоҳида ўқуриб ўтди. Бунинг учун ёшлар ҳозирданқо им-фан чўққиларини кўнл билан эгаллаб боришлари, маънавий ва сиёсий онгни ҳар тарафлама чўқур ша-клантиришлари, қисқача қилиб айтганда Президен-тимизнинг буюк давлатла-рига муносиб тарзда жаваб бериш учун даврининг ки-шилари бўлиб етишишлар-ни лозимлиги таъкидланди.

— Шунингдек, журнал мундарижасини айнан шу ҳолларни назарда тутган ҳолда бойитишга ҳаракат қилмоқдасиз, — деди Озод Шарофидинов. — Бунинг учун имкониятлар қўтилган-дан ҳам зиёда. Биринчи

омил сифатида мустақиллик тўғрисида маънавий эшиклар-миёз жажон сари кенг очиб қўйилгани нур устига аъло нур бўлди. Ўзбек афкор ома-масининг жуда катта қисми журнализмнинг оқсмабоп бўлишида уларнингнинг кат-та ҳиссаларини қўшмоқда-лар. Шу жиҳаддан адиблар, шоирлар, таржимонлар са-фи тез кенгайди. Ҳозирни-нги ўзидеяк биз келгуси, яъни 1999 йилнинг бирин-чи ярми сонларини тайёр-лашга муваффақ бўлди. Бу эса журнализмнинг янада ранг-баранг мавзулар бил-лан бойишига сабаб бўла-ди.

Шундан сўнг қизгин ба-ҳо-мунозараларда аждодла-римиз тарихи, Ўзбек халқи-нинг мероси, маданий мул-киннинг талаб олиб кетил-ганилиги, эндиликда уларни яна ўз эгаларига қайтариш лозимлиги ҳақида фикрлар билдирилди. Хусусан, чет эл адабиёти билан бир қатор-да Ўзбек адабиёти билан жаҳон адабиётининг бир бўлагига эканлиги боис журнал са-ҳифаларида Ўзбек адиблар-ининг асарлари, таржима асарлари билан бир қатор-да берилса, деган таклиф-лар ҳам бўлди.

Назира ЖҶРАЕВА.

Ривоятлар

АҚЛИИ ЖАВОБ

Луқмони ҳақимни бир киши танимасдан гуломликка олиб, бирмунча вақт эшигида хизмат қилдирибди. Кей-ин у пайкаб қолбидики, хизматкори илму хизматдан ха-бардор киши. Бир кун уни имтиҳон қилмоқчи бўлиб:

— Қуйни сўйгинда, энг яхши жойини менга пишириб келтиргин, — деб буйруқ берибди.

Луқмони ҳақим қуйни сўйиб, тили билан юрагини аж-ратиб олибди ва уни пишириб хўжасининг олдида кел-тириб қўйибди.

Бошқа кун хўжаси унга яна буйруқиди:

— Энди яна бир қуйни сўй-да, энг ёмон жойини кел-тир.

Луқмони буйруқини ишни бажариб, яна тили билан юрагини хўжасининг олдида келтириб қўйибди. Хўжаси-нинг жаҳли қичиб:

— Бу нима қилиқ, нега бир хил жойини келтирдигин? — деб сурабди.

Шунда Луқмони ҳақим ҳозиржавоблик билан шундай жа-воб берибди: — Эй, хўжам, агар пок бўлса, тил билан юракдан тоза нарсас йўқдир, агар нопок бўлсан, тил билан юрак-дан ифлос нарсас йўқ.

Хўжаси Луқмоннинг гапидан мамнун бўлибди.

НАЖОТ ЙУЛИ

Бемаза ва тутуриқсиз шёрлар ёзиб юрадиган бир шоир табиб олдида келиб шундай арз қилибди:

— Менга фақат сиз ёрдам бера оласиз. Дардим шу-ки, бир нарсас юрагимни беҳузур қилиб, кайфиятимни бузаяпти, қутулишининг илоҳини топсангиз.

Табиб ҳам унинг бемаза шёрларидан хабардор экан, шу боис ундан сурабди:

— Айт-чи, шу кунлари қорозга туширмаган, ҳали би-ровга қайи бормаган шёринг борми?

— Ҳа, бор, — дебди шоир.

— Уша шёрингни ўқиб бер.

Шоир шошилди шёрини ёд олибди.

— Яна бир марта ўқ, — дебди табиб.

Шоир яна такрорлабди.

Сўнгра табиб:

— Тур ўрингдан, энди нажот топдинг, — дебди. — Юрагининг беҳузур қилиб, кайфиятингни бузиб турган нарсас шу шёр эди. Мен юрагиндан чиқариб ташла-ганимдан сўнг дарддан қутулдинг-қолдинг.

Дилноза ГИЕС қизи тайёрлади.

ОДАМ БОРКИ...

Одам борки, одам борки, одам бор!
Одам борки, ушбур нафис, одам бор.
Одам борки, ҳақиқат толамани,
Одам борки, ёқимли қолмагани!
Одам борки, асир қилиб янади,
Одам борки, қаср қуриб янади.
Одам борки, одабд сўз тилиги,
Яхшиликка ишларилган билгани!
Одам борки, мордай ўйнар асбоби,
Илтирозий чиниш ўтар қазоби!
Одам борки, одамларга қасди бор,
Одам борки, ишда қилиш-қилиш бор!
Одам борки, қайи келар дўстлик,
Тўқай, дейди бир парам кўз устида,
Одам борки, қуруқ тўхтади қурули,
Яшатилади бир инсонга у ҳоли!
Одам борки, мақтангани қўлириб,
Қолган бари эъзуликка тўқуриб!
Одам борки, талаб қилар эътибор,
Қарамасанг, талабгани ити бор!
Одам борки, азият, қайи мақсади,
Эришгани мақсадида қайишди!
Қурси тегиб, писиб қолди ўқуви у,
Ишонгани оғиллаган ўқуви у!
Одам борки, ортадан қамлаб юради,
Ўз раёида ишни боқлаб юради!
Одам борки, бирор ёрм хуш қулар,
Ўқуви ҳам ўзгаларни туш қулар!
Бу дунёнинг бир гуна айди.
Менин, деб, эз оқибар ҳаёти!
Дововерсан, кўз экан-ку, қўй гапни,
Тегариксан ақмо бундан бир нафим?<

Рейхадтан үтнш тартнбн: №10. ♦ Буюртма Г.0489. Хажмн — 2 босма табок офсет усулдн боснлаадн. ♦ Когон бнчнмн А-2 ♦ Шадон нншнрнэт матбаа-концернн босмхонхонсн. Корхонн мннзнлн: «Буюк Турон» кчхснн, 41-уй. ♦ Босмгн топшнрнш вкттн 11.30. 1 2 3 4 5 6